

**ETNO-GRAFIE,
KULTURO-GRAFIE**

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3742

50 lat
Uniwersytetu
Śląskiego
w Katowicach

ETNO-GRAFIE, KULTURO-GRAFIE

pod redakcją
Kamili Gęsikowskiej i Kamila Kozakowskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2018

Redaktor serii: Studia o Kulturze
Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska

Recenzent
Marta Wójcicka

Spis treści

- Słowo wstępne** (Kamila Gęsikowska i Kamil Kozakowski) 7
- Dagmara Wasilewska – **Problem emocji w piśmiennictwie sanskryckim** 15
- Kamil Kozakowski – **Przekuć słowo w czyn. Zachowanie jako wyznacznik gruzińskiej tożsamości narodowej w XIX wieku** 37
- Nana Shengelia – **Językowe rytuały grzecznościowe w Polsce i w Gruzji na przykładzie aktów życzeń oraz toastów** 61
- Kamila Gęsikowska – **Ludyczne aspekty europejskiego spirytyzmu w latach 1853–1854** 77
- Rosalba Satalino – **Bari jako obraz włoskiej prowincji w wybranych tekstach literackich – z dala od narracji o miejscach centrycznych** 101
- Tetiana Kovalenko – **Strategie buntu: czeska „nieoficjalna” literatura lat pięćdziesiątych a ukraiński soc-art i konceptualizm** 117

Anna Król – **Nie taki diabeł straszny jak go malują. Krótki szkic na temat „diabła” w *Przedziwnych śląskich powiarkach* Gustawa Morcinka** 131

Małgorzata Laburda-Lis – **Strój ludowy kobiet z Radzionkowa i jego aktualne formy – rekonesans** 145

Indeks osobowy 169

Noty o autorach 175

Słowo wstępne

Oddajemy w Państwa ręce publikację będącą efektem międzynarodowego projektu „Etno-grafie, kulturo-grafie”. Jest to projekt o charakterze interdyscyplinarnym, łączący namysł antropologiczny, etnograficzny, kulturoznawczy, historyczny i literaturoznawczy młodych badaczy reprezentujących różne ośrodki naukowe. W 2016 i 2017 roku zostały zorganizowane w Muzeum Historii Katowic dwie międzynarodowe konferencje naukowe, w których uczestniczyli prelegenci z takich krajów jak: Kirgistan, Włochy, Azerbejdżan, Gruzja, Ukraina, Chorwacja, Rosja, Chiny i Polska. Ich organizatorami byli: Zakład Teorii i Historii Kultury Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Muzeum Historii Katowic, Katedra Międzynarodowych Studiów Polskich Uniwersytetu Śląskiego, Szkoła Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego, Polskie Towarzystwo Kulturoznawcze – oddział Katowice oraz Stacja Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności w Katowicach. Niniejsza monografia nie jest jednak publikacją pokonferencyjną, zawiera bowiem artykuły, które zostały znacznie poszerzone i zmienione w stosunku do tekstów wystąpień wygłoszonych podczas konferencji. W skład monografii wchodzi również prace nadesłane przez osoby, które zainteresowały się naszym projektem i zechciały wziąć udział we współtworzeniu publikacji.

Niezależnie od umiejscowienia geograficznego, wszystkie – nawet najbardziej odległe od siebie – kultury łączy doświadczenie prób opowiadania o otaczającym je świecie i wytwarzanie wiedzy o nim. Opowieść warta zachowania musi zaś zostać zapamiętana i utrwalona. Jeśli w kulturze typu oralnego taką funkcję pełni przekaz ustny, to – jak zauważył Jacques Le Goff – w kulturze typu cyrograficznego rozwinięty został mechanizm przechowywania wiedzy, pozwalający na jej narastanie i gromadzenie bez potrzeby bezpośredniego zapamiętywania jej w całości¹. Jest to możliwe dzięki pismu.

Rosyjscy semiotycy, Jurij Łotman i Boris Uspienski, zwrócili natomiast uwagę na inny istotny aspekt każdej kultury – jej funkcję jako niedziedzicznej pamięci społecznej, którą cechuje zarówno specyficzny mechanizm kodowania i przekodowywania, jak i zapominania pewnych elementów kultur². Każda kultura posiada zatem mechanizm, który umożliwia przechowywanie informacji, albowiem proces zapominania niekoniecznie oznacza likwidację pewnych jej aspektów, a jedynie przemieszczenie ich na jej peryferia. Wiedza jest stale gromadzona i wciąż na nowo opowiadana, a znaczenia i sensy podlegają ciągłej negocjacji w procesie długiego trwania. Jednak głębokie zakorzenienie we własnej kulturze nieraz sprawia, że pewne jej elementy uznawane są za stałe i niezmiennne. Uczestnicy danej kultury często za normę uznają rozwiązania i standardy, które ona oferuje, a odmienne wzory kulturowe postrzegają jako zabawne, dziwne, nie do końca zrozumiałe czy wręcz obce. To właśnie m.in. z tego powodu wyobrażenia na temat „innych” budziły czasem zdziwienie, niezrozumienie, a nawet lęk lub strach. Jednocześnie, spotkanie z tym, co „inne” rozbudzało ciekawość i wyobraźnię, skłaniało do zastanowienia, stanowiło podstawę

¹ Zob. szerzej J. LE GOFF: *Historia i pamięć*. Przeł. A. GRONOWSKA, J. STRYJCZYK. Warszawa 2007.

² Zob. J. ŁOTMAN, B. USPIENSKI: *O semiotycznym mechanizmie kultury*. Przeł. J. FARYNO. W: *Semiotyka kultury*. Oprac. E. JANUS, M.R. MAYENOWA. Warszawa 1977, s. 176–201.

wymiany kulturowej, a wreszcie – okazję do namysłu nad własną kulturą³. Doświadczenie „inności” stało się również jedną z wielu podstaw, dzięki którym narodziła się etnografia. Jak zauważyła Anna Gomóła:

warunkiem koniecznym (choć niewystarczającym) rozpoczęcia badań nad kulturami innych na pewno było dostrzeżenie ich odmienności, które pozwalało badającym potwierdzić ich własną tożsamość. Etnografia narodziła się dzięki zainteresowaniu tym, co nieznanne; potem przyszedł czas na próby zrozumienia specyficznych odmienności lub wyjaśnienia przyczyn takiego stanu rzeczy⁴.

Etnografia może być rozumiana jako dyscyplina zajmująca się opisem i analizą kultur ludzkich⁵. Opis i analiza kultur oraz podjęcie próby ich zrozumienia były zawsze istotnym elementem etnografii. Nawiązując jednak do żartobliwej myśli Kaja Birketa-Smitha, można powiedzieć, że:

Pierwszy człowiek z epoki kamienia, który wraz z członkami swego plemienia siedział przy ognisku i rozmieszał ich opowiadaniem o komicznych, trudnych do uwierzenia zwyczajach sąsiednich hord, był, w pewnym sensie, ojcem etnografii – to znaczy nauki opisywania ludzkości⁶.

³ Na temat problemu typologii swój-obcy pisze Anna Gomóła w artykule *Swój, inny, obcy. Analiza pamiętnika Jana Michała Witorta*, in ed., maszynopis, s. 6 (udostępniony przez autorkę). Skrócona wersja tego artykułu ukazała się jako: A. GOMÓŁA: *Kindred, Alien, Other. Analysis of Jan Michał Witort's Memoir*. „Logos” (2017). R. 92, s. 112–119.

⁴ *Swój, inny, obcy. Analiza pamiętnika Jana Michała Witorta*, in ed., maszynopis, s. 6 (udostępniony przez autorkę). Skrócona wersja tego artykułu ukazała się jako: A. GOMÓŁA: *Kindred, Alien, Other. Analysis of Jan Michał Witort's Memoir*. „Logos” (2017). R. 92, s. 112–119.

⁵ Zob. J. BURSZTA: *Etnografia*. W: *Słownik etnologiczny: terminy ogólne*. Red. Z. STASZCZAK. Warszawa–Poznań 1987, s. 89–91.

⁶ K. BIRKET-SMITH: *Ścieżki kultury*. Przeł. K. EVERT-VAEDTKE, T. EVERT. Warszawa 1974, s. 12.

Tytuł naszej książki na pewno odnosi się do etnografii jako dyscypliny naukowej o ugruntowanej tradycji. Niemniej jednak pojawiająca się w nim liczba mnoga została zastosowana celowo. Tytułowe „etno-grafie” nie odnoszą się do różnych alternatywnych modeli dyscypliny (etnografii). Zarówno „etno-grafie”, jak i „kulturo-grafie” oznaczają dla nas sposoby pisania o kulturze. Ponieważ interesuje nas nie tyle to, co globalne i uniwersalizujące, a to, co lokalne, regionalne, miejscowe – chcemy zwrócić uwagę na liczbę mnogą, zarówno kultur i ethnosów, jak i typów narracji, sposobów mówienia o nich. O ile słowo „etnografia” ma swoją historię i potoczne oraz terminologiczne znaczenie, o tyle słowo „kulturo-grafia” stworzyliśmy jako neologizm, po to, by lepiej przedstawić specyfikę opowiadania czy pisania o zjawiskach, które trudno łączyć z ethnosami w tradycyjnym znaczeniu, ale które można uznać za zjawiska kulturowe. Określenie to uważamy za ważne, także z tego powodu, że pozwala nam ono używać terminu *teksty kultury*⁷.

Teksty kultury, które autorzy artykułów niniejszej monografii postanowili poddać refleksji, należą do różnych porządków. Zauważają oni pewne procesy i zjawiska zakorzenione w określonych kontekstach kulturowych, często odległych od siebie nie tylko w sensie geograficznym, ale także historycznym, zawsze jednak

⁷ Koncepcję tekstu kultury przyjmujemy za Anną Gomółą i Małgorzatą Rygielską, które reinterpretując i poddając refleksji teorię tekstu kultury rosyjskich semiotyków, Jurija Łotmana i Aleksandra Piatigorskiego, zauważyły, że: „za tekst kultury można uznać nie tylko przekazy o charakterze językowym (ustne lub pisane), ale wszystko to, czemu z punktu widzenia nadawcy lub/i z punktu widzenia odbiorcy można przypisać status komunikatu”. Jeśli w teorii Łotmana i Piatigorskiego tekstami można nazwać jedynie komunikaty o wzmocnionej semiozje, posiadające charakter nadsemiotyczny, to nie-teksty można uznać za grupę komunikatów o charakterze neutralnym. Badaczki wyróżniły jeszcze jedną grupę – komunikaty generowane w oparciu o kulturowo wytworzone kody, mające charakter podsemiotyczny, niemające charakteru intencjonalnego (tj. proksemikę). Granice tekstu kultury mogą być dookreślane przez nadawcę, ale często to odbiorca je dookreśla. Dlatego też ważne jest, co odbiorca uzna za tekst. Zob. A. GOMÓŁA, M. RYGIELSKA: *Tekst kultury jako narzędzie badawcze*. W: *Źródło historyczne jako tekst kultury*. Red. B. PŁONKA-SYROKA, M. DĄSAL. Warszawa 2014, s. 242 i n.

ważnym dla współczesnego odbiorcy. Ze względu na interdyscyplinarny charakter naszej publikacji tematyka zamieszczonych w niej artykułów jest różna, łączy je jednak chęć opowiedzenia o konkretnych aspektach kultury, które w opinii autorów są ważne, a ich opis może przyczynić się również do lepszego zrozumienia kultur, których dotyczą. Klucz geograficzny, który przyjęliśmy w układzie artykułów, zastosowany został jako zabieg celowy. Pragniemy zabrać naszych czytelników w „podróż”, prowadzącą od najdalszych kultur (jak kultura Indii), na Górny Śląsk, będący dla wielu z nas miejscem najbliższym. Odległość geograficzna nie musi oznaczać odległości kulturowej i nawet w najdalszych i pozornie „obcych” kulturach może nam się wydawać, że dostrzegamy (niekoniecznie trafnie) rozumiały dla naszych kompetencji kulturowych mechanizmy oraz wzory zachowania. Jako kulturoznawcy podejmujemy jednak nie tyle próbę wyjaśniania tych kultur, co – przede wszystkim – próbę zrozumienia ich odmienności. W opisie kultur obcych oddajemy także głos ich przedstawicielom, licząc na to, że narracja „od wewnątrz” pozwoli stworzyć obraz zjawiska bliższy ich kulturowemu wyobrażeniu. Artykuły opowiadają o problemach znanych, nieznanach, a także na poły zapomnianych, wciąż jednak niezmiennie istotnych dla współczesnego człowieka.

Artykuł Dagmary Wasilewskiej, *Problem emocji w piśmiennictwie sanskryckim*, rozpoczynający niniejszy tom monograficzny, przybliży odbiorcy problem statusu emocji/uczuć w indyjskim kontekście kulturowym na podstawie sposobów ich wyrażania i opisu w sanskrycie (języku literackim starożytnych, średniowiecznych i w pewnym zakresie także dzisiejszych Indii). Na podstawie źródeł pochodzących z najważniejszych dzieł literatury sanskrytu Wasilewska przedstawia rolę emocji/uczuć (ich powściągnięcia) jako figury stosowanej w określonym celu przez autorów dla osiągnięcia odpowiedniego efektu w odbiorcach tekstu.

Artykuł Kamila Kozakowskiego, *Przekuć słowo w czyn. Zachowanie jako wyznacznik gruzińskiej tożsamości narodowej w XIX wieku*, jest jednym z dwóch artykułów poświęconych tematyce gruzińskiej.

Została w nim przedstawiona istotna rola polskich spiskowców oraz rosyjskich dekabrystów w kształtowaniu pewnych wzorów kultury gruzińskiej związanej z działalnością konspiracyjną, a przede wszystkim ochroną tożsamości narodowej (ważna dla autora jest kwestia gruzińskiej uczyty – supry).

Artykuł Nany Shengalii, *Językowe rytuały grzecznościowe w Polsce i w Gruzji na przykładzie aktów życzeń oraz toastów*, jest drugą z kolei zamieszczoną w tomie opowieścią o kulturze gruzińskiej. Napisany z perspektywy emicznej opowieści jest jednocześnie próbą etycznej analizy znanych autorce wzorów związanych z suprą. Ważnym elementem pozwalającym uformować Shengalii wnioski, stało się odniesienie zachowań związanych z suprą do zachowań praktykowanych podczas wybranych polskich uroczystości.

Artykuł Kamili Gęsikowskiej, *Ludyczne aspekty europejskiego spirytyzmu w latach 1853–1854*, stanowi próbę analizy recepcji oraz zakorzeniania się w Europie „wirujących stolików”, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu polskiego. Wykorzystane materiały pochodzące z lat 1853–1854 przybliżają problem procesu adaptacji do polskiego kontekstu kulturowego „wirujących stołów” oraz przedstawiają funkcję zabawy w tym procesie.

Artykuł Rosalby Satalino, *Bari jako obraz włoskiej prowincji w wybranych tekstach literackich – z dala od narracji o miejscach centrycznych* zabiera nas w podróż po Bari szlakiem polskich autorów, Jarosława Iwaszkiewicza i Dariusza Czai. Autorka wskazuje na proces konstruowania wyobrażeń na temat włoskiej prowincji zawartych w dokumentach osobistych, budowanych w oparciu o doświadczenie przemierzanych terenów. Budowany obraz, zderzający się w pewien sposób z wyobrażeniem o Włoszech jako takich jest uzupełniony poprzez podjętą próbę refleksji nad sposobem opowiadania o miejscach mniej znanych, niż popularne i utarte szlaki podróże.

Artykuł Tetiany Kovalenko, *Strategie buntu: czeska „nieoficjalna” literatura lat pięćdziesiątych a ukraiński soc-art i konceptualizm*, jest kolejnym w tomie, podejmującym refleksję nad kwestiami zwią-

zanymi z literaturą. Poprzez porównanie wybranych dzieł czeskiej literatury „nieoficjalnej” oraz ukraińskiego soc-artu i konceptualizmu autorka zaprezentowała środki wykorzystywane jako opozycyjne wobec kultury „oficjalnej”.

Artykuł Anny Król, *Nie taki diabeł straszny jak go malują. Krótki szkic na temat „diabła” w „Przedziwnych śląskich powiarkach” Gustawa Morcinka*, jest refleksją na temat kreacji postaci diabelskich w twórczości Gustawa Morcinka. Autorka próbuje odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób wyobrażenia polskiej kultury ludowej znajdują swoje odzwierciedlenie w opowiadaniach pisarza.

Artykuł Małgorzaty Laburdy-Lis, *Strój ludowy kobiet z Radzionkowa i jego aktualne formy – rekonesans*, zamykając całość tomu, stanowi próbę opisu przemian, jakie zaszły w damskim paradnym ubiorze ludowym, który można okazjonalnie zobaczyć w Radzionkowie. Dokonując opisu stroju, autorka wskazuje na zmianę w jego funkcji – ze stroju w kostium ludowy.

Różnorodność prezentowanych w tomie artykułów spajana jest poprzez podejmowane przez autorów próby opowiedzenia o istotnych dla procesu długiego trwania elementach kultur, podlegających jednocześnie zmianie, a czasem pozostających już tylko uznaną (lub częściowo zapomnianą) częścią przeszłości, mającą jednak wpływ na teraźniejszość. Zazębiające się ze sobą tropy pozwalają uwypuklić podobieństwa i różnice, a także ich wzajemne oddziaływanie. Zapraszamy zatem Państwa do odbycia wspólnej „podróży” poprzez opowieści o różnych kulturach.

Kamila Gęsikowska, Kamil Kozakowski

Indeks osobowy

- A**
Achtelik Aleksandra 105, 115
Adamová Zuzana 118, 128
Adamowski Jan 40, 57, 104, 105, 115, 160, 166
Alan Josef 117, 118, 127
Alberti Kazimiera 107
Aleksander I Romanow 37, 38
Anandavardhana (Ānandavardhana) 31
André Karol 85
Apte Vasudeo Mahadeo 33
Astremo Rossano 110, 115
August Zygmunt II 106
Aveni Anthony 82, 92
- B**
Bachtin Michaił 124
Baranowski Bohdan 37, 38, 42, 44, 45, 48, 49, 50, 53, 57, 134, 139, 141
Baranowski Krzysztof 37, 38, 42, 44, 48, 49, 50, 53, 57
Barthes Roland 103, 115
Bazielich Barbara 146–149, 151–154, 161–162, 165
Bednarczyk Adam 48, 57
Berkeley George 80
Bhamaha (Bhāmaha) 27
Bharatamuni (Bharatamuni) 17, 29–30
Bhartrihari (Bhartṛhari) 26
Bieńkowska Maria 45, 57
Biernacka Maria 146, 165
Biła Anna (Біла Анна) 119, 128
Bogatyriew Piotr 154, 157, 160, 165
Bojda Stefania 79, 98
Bondar-Tereszchenko Ihor (Бондар-Терещенко Ігор) 122, 124, 126, 128, 129
Bondy Egon 123–124, 127, 129
Borkowski Kazimierz 38, 57
Boström Christopher Jacob 80

- Bourdieu Pierre 119
 Bown Nicola 78, 98
 Brzezińska Anna Weronika 145, 165
 Buchman Frank 93
 Buczyńska Hanna 92, 98
 Burbon Ferdynand I 110
 Burdett Carolyn 78, 98
 Burszta Wojciech 9, 104, 115
- Ch**
 Chmaj Ludwik 17, 34
 Chobot Józef 79
 Chwyłowy Mykoła 122
 Cocola Alfo 107, 111
 Corrigan John 24, 34
 Cowell Edward Byles 33
 Cox Robert S. 77–78, 81, 98
 Cyboran Leon 20, 33
 Cybulko Oksana (Цибулько Оксана) 119, 128
 Cybulko Wołodumyr (Цибулько Володимир) 121, 128
 Czaja Dariusz 103, 105–106, 112–116
 Czawczawadze Aleksander 49
 Czwojdrak Aleksandra 37, 57
- Ć**
 Ćaraka (Caraka) 18, 170
- D**
 Damasio Antonio 16
 Davenport Ira 82, 97
 Davenport William 82, 97
 Dąbrowski Andrzej 15, 34
 De Sousa Ronald 16
 Descartes René 17, 34
 Deveney John Patrick 78, 80, 82
- Dodaszwili Solomon 49
 Doroszewski Witold 102, 115
 Dźwigoł Renata 133, 141
- E**
 Eddy Mary Baker 93
 Ewangelista Jan 135
- F**
 Falk Maryła 22, 34
 Faryno Jerzy 8, 42, 58
 Filina Maria 38, 41, 47, 53, 57, 71, 74
 Forajter Waclaw 50, 57
 Fox John 81–82
 Fox Kate 77, 81–82, 97
 Fox Maggie 77, 81–82, 97
 Fox Margaret 77, 81–82, 97
 Fryś-Pietraszkowa Ewa 145, 165
 Furier Andrzej 38, 44–45, 49–51, 53, 55, 57
- G**
 Gajda Stanisław 74
 Galster Bohdan 46, 57
 Gerlich Marian Grzegorz 133, 135, 142
 Gerow Edwin 28, 34
 Giangiolamo II Acquaviva d'Aragona 110
 Gmelin Samuel 38
 Golec Józef 79, 98
 Gomóła Anna 9–10, 40, 57
 Gonda Jan 23, 34
 Goswamin Rupa (Gosvāmin Rūpa) 24
 Górak Antoni 38, 57
 Grabowska Barbara 30, 34

- Grabowski Józef 145, 165
 Gralewski Mateusz 47, 51, 55–56
 Gregorovius Ferdynand 114
 Griffith Ralph Thomas Hotchkin 34
 Groys Boris (Гройс Борис) 121, 127–128
 Gruchała Janusz 132, 142
 Güldenstädt Johann Anton 38, 43
- H**
 Hall Edward 104, 118, 127
 Hanegraaff Wouter Jacobus 78, 98
 Hermanowicz-Nowak Krystyna 146, 165
 Hertz Paweł 105
 Hohenstauf Fryderyk II 114
 Horain Julian Florian 78–99
 Huizinga Johan 90–93, 98–99
- I**
 Ijasow Farchad (Ильясов Фархад) 124, 128
 Imbir Kamil 16, 34
 Inglot Mieczysław 46, 57
 Iwaszkiewicz Jarosław 12, 103–116
- J**
 Jakóbiec Marian 45, 58
 James William 16
 Janion Maria 46, 58
 Janus Elżbieta 8, 42, 58
 Jaracz Małgorzata 105, 115
 Jarymowicz Maria 16, 34
 Jaworski Hipolit 43, 51, 56–57
 Jermołow Aleksiej 44
 Jeszkilew Wołodymyr (Єшкілев Володимир) 120
- Jurkowski Marian 61
- K**
 Kamionkowa Janina 46, 57
 Kantor Ryszard 158, 160–161, 165
 Kardec Allan (właśc. Hippolyte Léon Denizard Rivail) 79, 83
 Katarzyna II Aleksiejewna Wielka 38
 Katjajana (Kätjāyana) 26
 Kawiradża (Kavirāja) 26
 Kieniewicz Jan 56–57
 King Charles 37, 43, 48, 52, 57
 Kolbuszewski Jacek 102
 Kopczyńska-Jaworska Bronisława 146, 165
 Korotyński Wincenty 79, 98
 Korzeniowski Józef 47
 Kosowska Ewa 50
 Kowalewicz Wiesław 33
 Kozakowski Kamil 11, 41, 48, 53–55, 57, 70–71, 74
 Kraszewski Józef Ignacy 102
 Krawczyk Jarosław Aleksander 149, 158, 165–166
 Krejcarova Jana 118–119, 124
 Krejcarová-Černá Jana 124, 127
 Kremer Józef 101
 Kruszyński Zbigniew 103, 115
 Krzemkowska-Saja Joanna 17, 34
 Krzywicki Ludwik 95–96
 Krzyżanowski Julian 139–142
 Kubarek Magdalena 48, 57
 Kudelska Marta 22, 34
 Kunczyńska-Iracksa Anna 145, 165
 Kutrzeba-Pojnarowa Anna 146, 165

- Ledrut Raymond 104
 Lermontow Michaił Jurjewicz 48
 Ligęza Józef 134–135, 142
 Lutosławski Wincenty 80, 98
- Łada-Zabłocki Tadeusz 50, 53
 Łeńska-Bąk Katarzyna 140, 142
 Łesio Poderwiański 119, 125
 Łotman Jurij 8, 10, 42, 46, 52–54, 58
 Ługowski Andrzej 30, 34
- Machovec Martin 118, 121, 123, 127–128
 Mainx Oskar 118, 122, 127
 Malinowski Bronisław 92–93, 98
 Marcjanik Małgorzata 61–64, 66, 68, 74
 Mayenowa Maria Renata 8, 42, 58, 154, 165
 Mazur Jan 62, 74
 Mączak Antoni 101, 115
 McDaniel June 24, 34
 McPherson Aimee Semple 93
 Mesmer Farnz Anton 87
 Mickiewicz Adam 93–94, 134, 141
 Mikołaj I Romanow 47
 Militz Anna 124, 127
 Militzová Anna 118, 127
 Minas Marek 149, 158, 165–166
 Modiano Raimonda 118, 127
 Mola Stefania 110, 115
 Morcinek Gustaw 132, 134, 136, 138–142
 Moskal Jerzy 131, 142
- Moszyński Kazimierz 133–134, 142
 Müller Friedrich Max 33
 Muratow Paweł 112–114
 Myška Milan 132, 142
- Nedo Paweł 139, 142
 Nienacki Zbigniew 97
 Notarnicola Giuseppe 110
 Nowak Krzysztof 132, 142
 Nowakowska-Kempna Iwona 16, 34
- Ochorowicz Julian 95
 Olizar Gustaw 93
 Olszewski Paweł 38, 57
 Orbeliani Grigoł 49
 Orbeliani Wachtang 49
 Ossowska Danuta 53, 57
 Ożóg Kazimierz 62, 74
- Panic Idzi 132, 142
 Panini (Pāpini) 25
 Paprocka Wanda 146, 165
 Patańdźali (Patanjali) 26
 Paweł I Romanow 37
 Pełka Leonard Józef 134, 142
 Pilař Martin 118, 120, 127
 Pirveli Marika 104, 115
 Pisarek Adam 68, 74
 Piskorz-Branekova Elżbieta 145, 148–149, 165
 Piwińska Marta 46, 58
 Poderwjańskij Łes’ 119, 122–123, 125
 Pokropek Marian 145, 165

- Polański Edward 119, 127
 Polański Kazimierz 61, 74, 119, 127
 Porayski-Pomsta Józef 38, 57
 Propp Władimir 140, 142
 Puszkina Aleksandr Siergiejewicz 48, 52, 54–55
- Rhinelanderski Anthony Laurens Hamilton 52, 58
 Rott Dariusz 105, 107, 115
 Rudniew Wadim (Руднев Вадим) 124, 128
 Rygielska Małgorzata 10
- Saloni Zygmunt 154, 157, 160, 165
 Sankaranarayanan S. 33
 Sawicka Grażyna 104, 115
 Searle Leroy 118, 127
 Semenko Mychajło 122
 Serczyk Władysław Andrzej 50, 58
 Sforza d'Aragona Bona 107
 Shillingsburg Peter 118, 127
 Simonides Dorota 133–135, 138, 142
 Smirnow Anatolij Filippowicz 46, 58
 Smith Joseph 93
 Solomon Richard 16
 Stefański Antoni (pseud. Stary Maciej) 96–98
 Strutyński Juliusz 52
 Sushil Kumar De 28, 31, 34
 Szatkowski Maciej 48, 57
 Szewczenko Taras 45, 58
 Sztandara Magdalena 140, 142
 Szymanowski Karol 106
- Śankara (Śaṅkarācārya) 19
- Tarkowski Andriej 113–114
 Thurschwell Pamela 78, 98
 Tołstoj Lew 48
 Torella Raffaele 34
 Tuan Yi-Fu 104
 Tyczka Piotr 158, 166
 Tymochowicz Mariola 155, 166
- Uspieński Boris 8, 42, 58
- Veblen Thorstein 90, 98
 Vodsed'álek Ivo 118–119, 122–124, 128
- Wais Kazimierz 81, 98
 Wallace Alfred Russel 95
 Warder Anthony Kennedy 32, 35
 Wasylewski Stanisław 88–89, 93–94, 98
 Wierzbicka Anna 15, 35
 Wilczek Stanisław 131, 142
 Wiszniewski Michał 101
 Witkiewicz Stanisław 111
 Wołtyga-Zagórska Wiesława 142
 Woroncow Michaił Siemionowicz 49–50, 52
 Woźniakiewicz-Dziadosz Maria 46, 58
 Wójcicka Marta 140, 142, 160–161, 166
 Wroński Jarosław 149, 158, 165–166

Wyndham-Quin Windham Thomas 86, 98
Zagórska Janina 90, 98
Zagórski Krzysztof 90, 98
Zandová Gertraude 118, 122, 126, 128
Zawodziński Karol 47
Zielińska Marta 46, 58
Żyłko Bogusław 46, 58

Noty o autorach

Dagmara Wasilewska – magister, indolog, doktorantka w Zakładzie Orientalistyki i Językoznawstwa Ogólnego Instytutu Języka Angielskiego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się lingwistyką kulturową; skupia się między innymi na językowej analizie średniowiecznych sanskryckich tekstów religijnych, w szczególności na badaniu języka mistyki tradycji wisnuickich. Autorka artykułów w recenzowanych monografiach naukowych, uczestniczka konferencji naukowych.

Kamil Kozakowski – magister, kulturoznawca, doktorant w Zakładzie Teorii i Historii Kultury, Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się teorią i historią kultury; skupia się m.in. na rekonstrukcji modeli gruzińskiej kultury, funkcjonujących w polskim piśmiennictwie XIX wieku oraz antropologicznej analizie polskiej porozbiorowej myśli historyczno-społecznej. Autor artykułów w recenzowanych czasopismach i monografiach naukowych, uczestnik i współorganizator konferencji naukowych.

Nana Shengelia – magister, językoznawca, doktorantka w Katedrze Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się etykietą językową oraz grzecznością interkulturową; autorka artykułów w recenzowanych monografiach naukowych, uczestniczka i współorganizator konferencji naukowych.

Kamila Gęsikowska – doktor nauk humanistycznych, kulturoznawca, adiunkt w Zakładzie Teorii i Historii Kultury Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się teorią i historią kultury; skupia się m.in. na antropologicznej analizie hebrajskich tekstów biblijnych oraz na badaniu dziewiętnastowiecznych i dwudziestowiecznych instytucji kulturowych. Autorka artykułów w recenzowanych monografiach naukowych, recenzji naukowych, uczestniczka i współorganizator konferencji naukowych.

Rosalba Satalino – magister, kulturoznawca, doktorantka w Zakładzie Teorii i Historii Kultury, Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz studentka Podyplomowych Studiów Kwalifikacyjnych Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska. Studia licencjackie ukończyła na kierunku „filologia i kultury nowożytne” (specjalność: kultury języków nowożytnych i turystyki), Università degli Studi di Bari A. Moro, Włochy. Następnie rozpoczęła studia magisterskie na kierunku „języki i literatury nowoczesne” (specjalność: języki, literatury i kultury europejskie i amerykańskie), Università degli Studi di Bari A. Moro, Włochy. Zajmuje się kulturowym obrazem prowincji i centrum w narracjach literackich; skupia się m.in. na włoskiej prowincji w polskich narracjach literackich i na kulturowych optykach relacji polsko-włoskich. Uczestniczka konferencji naukowych.

Tetiana Kovalenko – doktor teorii literatury, magister studiów wschodnich. Autorka rozprawy doktorskiej oraz artykułów o formalizmie ukraińskim. Oprócz realizacji formalizmu w różnych kontekstach narodowych interesuje się socjologią literatury, zjawiskami kontestacyjnymi w kulturze, literaturą ukraińską lat dwudziestych XX wieku oraz czeską literaturą „nieoficjalną”.

Anna Król – magister, kulturoznawca, doktorantka w Zakładzie Teorii i Historii Kultury, Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się teorią i historią kultury; skupia się m.in. na antropologicznej analizie kulturowej przestrzeni kopalni na terenie Bytomia oraz na dziewiętnastowiecznym podróżopisarstwie. Uczestniczka konferencji naukowych.

Małgorzata Laburda-Lis – magister, etnolog, doktorantka w Zakładzie Teorii i Historii Kultury, Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się m.in. kulturą i historią Górnego Śląska. Przygotowuje rozprawę doktorską dotyczącą Kresów Wschodnich. Autorka artykułów w recenzowanych monografiach naukowych, uczestniczka i współorganizator konferencji naukowych.

Redaktor: Anna Sońta
Projekt okładki: Katarzyna Gaździcka-Pyrek
Korektor: Renata Śliż, Marzena Marczyk
Łamanie: Barbara Wilk

Copyright © 2018 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-3429-5
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3430-1
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 11,25. Ark. wyd. 9,0.
Papier offset kl. III Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa
Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7–9, 71-063 Szczecin